

ТЕРМІНОЗНАВСТВО

УДК 811.124:712:63(062.21)

ДЕРЖАВНІ ТЕРМІНОЛОГІЧНІ СТАНДАРТИ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ*

В. Д. ШИНКАРУК, доктор філологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: vashyn2010@ukr.net
orcid.org/0000-0001-9081-2667

С. В. ХАРЧЕНКО, кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: lucynka@ukr.net
orcid.org/0000-0001-9336-1259

Анотація. У статті визначено на прикладі національних стандартів України серії «Інформація та документація», виявлено й проаналізовано низку проблемних питань їх функціонування на сучасному етапі: гармонізування національних термінологічних стандартів з міжнародними; застарілості національних стандартів; відсутності мовної експертизи національних стандартів; обмеженого доступу до чинних національних стандартів; недостатньої уваги до стандартів цієї серії з боку держави.

Ключові слова: стандартизація, національний стандарт, інформація, документація

Із моменту свого виникнення стандартизація як вид людської діяльності перебуває в полі зору як науковців, практиків, так і держави. Адже одне з основних завдань, які стоять перед стандартизаторами, – створити системи нормативної документації, які визначають актуальні вимоги до внутрішньо- і зовнішньоспрямованої продукції (у якнайширшому розумінні цього слова), до її розроблення, виготовлення і застосування, а також забезпечують контроль за правильністю використання цієї документації. Результати діяльності – національні та міжнародні стандарти – впливають на функціонування практично всіх сфер життєдіяльності держави, бо людство давно зрозуміло переваги цілеспрямованого обмеження – стандартування, що забезпечує однаковість у кодуванні, транслюванні тощо інформації та зручність її декодування.

Діяльність зі стандартизації в Україні ґрунтується на правових нормах Закону України «Про стандартизацію», Декрету КМУ «Про стандартизацію та сертифікацію», інших нормативних актах у цій сфері, з урахуванням принципів і положень міжнародних організацій зі стандартизації.

На проблемних питаннях під час створення, функціонування стандартів (міжгалузеві неузгодженості, вживання застарілих, вузькорегіональних термінів, недосконалість формул дефініцій, порушення сучасної словотвірної, граматичної та правописної норм української мови тощо) акцентують увагу суспільства

*Статтю підготовлено в межах виконання проекту № 110/551-пр "Розробка новітніх принципів створення реєстру цінних рослин парків і скверів м. Києва на основі термінологічних стандартів"

провідні українські науковці, наприклад, Л. Босак, М. Гінзбург, К. Городенська, Н. Денисюк, О. Добровольський, С. Єрмоленко, Н. Клименко, С. Коваленко, І. Кочан, М. Кочерган, С. Литвинська, В. Моргунюк, Т. Панько, Л. Пшенична, Б. Рицар, Р. Рожанківський, Л. Симоненко, С. Харченко, М. Хойнацький, В. Чинков та ін.

Мета цієї наукової розвідки – проаналізувати особливості функціонування національних термінологічних стандартів і встановити наявні проблеми їх функціонування (на прикладі серії «Інформація і документація»).

Мова являє собою специфічну поліфункціональну природну знакову систему, складний вербальний код, який обслуговує соціум для здійснення, насамперед, основних операцій з інформацією: її створення, зберігання, трансляції, опрацювання, трансформації тощо. Носієм фахової інформації є передусім певна сукупність термінів – галузева терміносистема. Кінцевим етапом опрацювання термінології є її стандартизування.

На сьогодні згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 1163-р Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (далі – ДП «УкрНДНЦ»), утворене постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2003 року № 1337, виконує функції національного органу стандартизації [7]. Перед тим таким уповноваженим органом був Держспоживстандарт.

Стандартизацію термінології різних галузей здійснює Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології (далі – ТК СНТТ), що його організовано 1992 року. На початках діяльність комітету була надактивною. «Завдяки самовідданій праці цих фахівців і за участю вчених філологів-експертів став можливим безпрецедентний факт розроблення за період 1992–1996 рр. понад 600 Державних стандартів України на терміни та визначення понять» [6]. Зрозуміло, що усунення протягом 20 років з науки української мови відобразилося на якості термінологічних стандартів. Саме тому в наступні роки ТК СНТТ працював над випрацюванням концепції та основних засад термінотворення, унормування та стандартування термінології. Результатом стало видання ДСТУ 3966-2000 «Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять», що 2009 року отримав нову редакцію. Окрім розроблення стандартів [6], ТК СНТТ, експертує проекти стандартів на системність понять і дотримання вимог ДСТУ 3966-2009, а також на дотримання норм автентичної української мови та тенденцій розвитку української термінології і фахової мови.

В Україні функціонує три стандарти серії «Термінологічна робота», що повинні бути основою для розроблення термінологічних стандартів усіх галузей знань, щоб забезпечити українськомовну якісну наукову комунікацію: ДСТУ 3966:2009. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять; ДСТУ ISO 860–99. Термінологічна робота. Гармонізування понять і термінів; ДСТУ ISO 1087-1:2007 Термінологічна робота. Словник термінів. Частина 1. Теорія та використання.

На разі до національних стандартів України серії «Інформація та документація» належать 38 чинних стандартів, що їх розробив ТК 144 «Інформація та документація», з-поміж яких сім стандартизують термінологію, а два – укладання тезаурусів:

– ДСТУ 2392-94. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення;

- ДСТУ 2394-94. Інформація та документація. Комплектування фонду, бібліографічний опис, аналіз документів. Терміни та визначення;
- ДСТУ 2398-94 (ISO 5127-6:1983NEQ). Інформація та документація. Інформаційні мови. Терміни та визначення;
- ДСТУ 4419:2005. Інформація і документація. Документи аудіовізуальні. Терміни та визначення понять;
- ДСТУ 5034:2008. Інформація і документація. Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять;
- ДСТУ ISO 5127:2007. Інформація і документація. Словник термінів (ISO 5127:2001, IDT);
- ДСТУ ISO 30300:2015 (ISO 30300:2011, IDT) Інформація та документація. Системи керування документами. Основні положення і словник термінів;
- ДСТУ 7448:2013 «Інформація і документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять»;
- ДСТУ 4031-2001 (ISO 5964:1985) «Інформація та документація. Багатомовний тезаурус. Методика розроблення»;
- ДСТУ 4032-2001 (ISO 2788:1986) «Інформація і документація. Одномовний тезаурус. Методика розроблення».

Наявні національні стандарти, на жаль, не покривають усі потреби документно-інформаційної сфери життєдіяльності суспільства. Це пов'язано з кількома аспектами функціонування ДСТУ серії «Інформація та документація».

Аналіз чинних на сьогодні національних термінологічних стандартів уможливив виявлення низки актуальних проблем, які потребують свого вирішення. Це такі проблеми як:

- гармонізування національних термінологічних стандартів з міжнародними;
- застарілості національних стандартів;
- відсутності мовної експертизи національних стандартів;
- обмеженого доступу до чинних національних стандартів;
- недостатньої уваги до стандартів цієї серії з боку держави

Проблема гармонізування національних стандартів з міжнародними.

Національні стандарти серії «Інформація і документація» переважно базуються на міжнародних стандартах (ISO) цієї серії.

Дослідивши українські та міжнародні стандарти серії «Інформація та документація», констатуємо, що всі вони мають свої особливості, створені з дотриманням установлених норм і правил, зафіксованих на матеріальних носіях, і мають свій ступінь відповідності, а саме:

- *ідентичні* (такі національні стандарти повторюють технічний зміст, структуру, виклад, вони є тотожним перекладом міжнародних [1, с. 3]; ступінь гармонізованості позначають IDT): ДСТУ ISO 30300:2015 (ISO 30300:2011, IDT) Інформація та документація. Системи керування документами. Основні положення і словник термінів;
- *модифіковані* (такі стандарти мають технічні відхилення, які точно визначено і пояснено, відтворюють структуру міжнародного стандарту [1, с. 3]; ступінь гармонізованості позначають MOD): ДСТУ 4032-2001 «Інформація та документація. Одномовний тезаурус. Методика розроблення» – міжнародному стандарту ISO 2788:1986 «Documentation – Guidelines for the establishment and development of monolingual thesauri» (Документація. Настанови щодо побудови та розроблення одномовних тезаурусів); ДСТУ 4419-2005 «Інформація та документація. Документи аудіовізуальні. Терміни та визначення понять»; ДСТУ

4309:2004 (ISO 2384:1977) «Інформація та документація. Оформлення перекладів»;

– *нееквівалентні* (тобто не гармонізовані з міжнародними, позначають NEQ): ДСТУ 2398-94 (ISO 5127-6:1983) «Інформація та документація. Інформаційні мови. Терміни та визначення».

Зауважимо, що стандарти, які регламентують термінологічну роботу, гармонізовані з відповідними міжнародними: ДСТУ ISO 860–99 «Термінологічна робота. Гармонізування понять і термінів» і ДСТУ ISO 1087-1:2007 «Термінологічна робота. Словник термінів. Частина 1. Теорія та використання» мають рівень відповідності – ідентичний, а ДСТУ 3966:2009 «Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять» – нееквівалентний, хоча відповідає ISO 704:2000 Terminology work – Principles and methods (Термінологічна робота. Засади та методи) у частині «Вимоги до терміна» і «Вимоги до визначення поняття» (додатки Г і Д) [2, с. II].

Проте сьогодні чинними є також і стандарти ДСТУ, які не гармонізовані з міжнародними стандартами ISO серії «Інформація та документація» і навіть не містять покликання на ці стандарти. Це, наприклад, такий, як ДСТУ 4419-2005 «Інформація та документація. Документи аудіовізуальні. Терміни та визначення понять».

Отже, теоретично національна система стандартизації України базується на принципах міжнародної та європейської стандартизації: використання сучасних досягнень, науки, техніки і практичного досвіду, участь в розробленні стандартів усіх зацікавлених сторін і прийняття їх на засадах обопільної згоди. Практичний бік цієї надзвичайно важливої справи не настільки оптимістичний, хоча й зроблено певні кроки.

Проблема недостатньої уваги до стандартів цієї серії з боку держави.

Вважається, що основою державної політики України у сфері стандартизації на сучасному етапі є пріоритетність впровадження міжнародних та європейських стандартів, а це дозволить використати досвід та досягнення розвинутих країн у національній економіці, сприятиме виходу українських товарів на світовий ринок, пришвидшить інтегрування України в єдиний економічний, інформаційних тощо європейський простір. З цією метою у 2006 році Кабінет Міністрів України затвердив (постанова КМУ від 1 березня 2006 року № 229) «Державну програму стандартизації на 2006–2010 роки».

Між пріоритетними напрямками виконання Програми було названо й ті, які безпосередньо стосуються документознавчої галузі, а саме: удосконалити інформаційне забезпечення, зокрема створити бібліографічні й повнотекстові бази даних національних стандартів, легалізувати електронні копії нормативних документів, забезпечити розвиток та ефективне функціонування Національного інформаційного центру міжнародної інформаційної мережі (ISONET); оптимізувати фонд нормативних документів; удосконалити стандарти з науково-технічної термінології; переглянути або скасувати республіканські стандарти та галузеві стандарти колишнього СРСР. Проте не виокремлено завдання щодо вдосконалення, розвитку термінології цієї галузі.

Згідно з цією Програмою планувалося забезпечити упровадження міжнародних та європейських стандартів з метою гармонізації законодавства України із законодавством ЄС; створення фондів нормативних документів в усіх галузях національної економіки, які відповідатимуть її потребам; використання результатів стандартизації тощо.

Після завершення терміну дії Програми отримано такі результати.

Завдання *створити бібліографічні і повнотекстові бази даних національних стандартів*. Можемо припустити, що повнотекстову базу фахівці ще створюють, оскільки можна знайти перелік (хоча й неповний і без належного бібліографічного опису) національних стандартів серії «Інформація та документація». Позитивно, що до наявних електронних версій державних стандартів України вже надано вільний доступ для ознайомлення.

Завдання *удосконалити стандарти з науково-технічної термінології*. У вільному доступі є інформація тільки про стандарти, які кодифікують термінологію, два з них належать до серії «Інформація та документація»: ДСТУ ISO 5127:2007 «Інформація і документація. Словник термінів (ISO 5127:2001, IDT)», ДСТУ 5034:2008 «Інформація і документація. Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять». Чекає на схвалення остаточної версії і проект стандарту «Транслітерування українських текстів з кирилиці на латиницю», який розробили ще 2008 року Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології Держспоживстандарту та Міністерства освіти і науки України, Національний університет імені Тараса Шевченка; Національний університет «Києво-Могилянська академія», Державна (нині – Національна) академія керівних кадрів культури і мистецтв.

Завдання *переглянути або скасування республіканські стандарти та галузеві стандарти колишнього СРСР*: жоден зі стандартів колишнього СРСР, який має відношення до документознавства, не переглянуто і не скасовано.

Завдання *оптимізувати фонд нормативних документів*: на сьогодні розроблено і затверджено такі стандарти розглядуваної серії: ДСТУ 3582. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та і правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ); ДСТУ 7343:2013 Інформація та документація. Видання. Міжнародна стандартна нумерація нотних видань (ISO 10957:2009, NEQ); ДСТУ 3814:2013. Інформація та документація. Видання. Міжнародна нумерація книг (ISO 2108:2005, NEQ); ДСТУ 7342:2013. Інформація та документація. Видавнича анотація. Правила складання і подання у виданнях.

Завдання *упровадження міжнародних та європейських стандартів*: інформації про впровадження міжнародних та європейських стандартів серії «Інформація та документація» як національних протягом 2006–2010 рр. немає. Зрештою для цієї серії стандартів у програмі місця не знайшлося.

Отже, «Державна програма стандартизації на 2006–2010 роки», на жаль, не дала очікуваних результатів в повному обсязі. Залишилася низка проблем, які потребують негайного вирішення.

Так, національної програми стандартизації на наступні роки ми не виявили. Натомість наявна «Програма робіт з національної стандартизації на 2017 рік» [7]. Щорічний план формують відповідно до ст. 7 Закону України «Про стандартизацію», ст. 9 Закону України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності», постанови Кабінету Міністрів України від 04.02.2009 р. № 77 «Про затвердження Порядку координації робіт із стандартизації, які виконуються центральними органами виконавчої влади за кошти державного бюджету» та ДСТУ 3250-95 «Порядок розроблення Плану державної стандартизації» на основі пропозицій зацікавлених сторін (ТК та інших суб'єктів стандартизації) з урахуванням суспільної потреби у стандартах та державних пріоритетів. Але програма на 2017 рік не передбачає роботу над термінологічними стандартами цієї серії [5].

Між 2010–2016 рр. також технічні комітети працювали на річними планами. Однак протягом п'яти років видано тільки один стандарт – ДСТУ 7448:2013 «Інформація і документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять». Від 2012 року триває праця над проектом національного стандарту на заміну ГОСТ 7.0-84 «Інформація та документація. Бібліографічна діяльність. Терміни та визначення понять». Як бачимо, дещо на державному рівні для розвитку стандартизації у сфері «Інформація та документація» все ж таки роблять, проте цього занадто мало, аби вирішити хоча б окремі з наявних актуальних проблем.

Проблема застарілості національних стандартів. Із чинних сьогодні національних термінологічних стандартів серії «Інформація та документація» тільки три розроблені, затверджені і введені в дію після 2009 р., а отже, у них враховано засади термінотворення, регламентовані ДСТУ 3966:2009. Інші стандарти цієї серії, видані до 2000 року, потребують оновлення і/або створення нових.

Проблема відсутності мовної експертизи національних стандартів. На жаль, чинні стандарти містять мовні огріхи, недоліки, які призводять до зниження загальної культури видання, ускладнюють сприйняття змісту як стандарту загалом, так і його окремих частин зокрема. Зразковому мовному оформленню не сприяє й планування зі стандартизації. Згідно із «Програмою робіт з національної стандартизації на 2017 рік» технічні комітети (без урахування 12 стандартів ТК 19) повинні розробити 94 стандарти, що в них передбачено зафіксувати терміни і визначення понять, проте в жодному з них у співрозробниках не зазначений ТК 19.

Усього цього можна уникнути, якби розробники державних стандартів а) дотримувалися «Положення про Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології» (одним із співзасновників цього комітету є Інститут української мови НАН України) [3], на який покладено такі обов'язки, як організація, планування та координація розроблення й експертизи, а також готування змін і доповнень, рекомендацій щодо перегляду, скасування, заміни, затвердження та впровадження державних термінологічних стандартів, б) дотримувалися засад термінотворення, викладених у ДСТУ 3966: 2009, і в) співпрацювали з термінологами, що аналізують, систематизують та класифікують поняття і на підставі цього визначають, наскільки наявні терміни відповідають позначуванню поняттям та іншим вимогам (і мовним, і семіотичним тощо), яким має задовольняти кожен термін як член певної терміносистеми.

Співпраця із кваліфікованими фахівцями-мовниками забезпечить розробників стандартів від помилок і текстів стандартів, і їх назвах. Наприклад, у розроблюваному стандарті «Дистанційне зондування Землі з космосу. Калібрування засобів і валідація даних. Терміни та визначення понять» (ТК 117) назва з помилкою в слові «даних», у «Системи діагностики in vitro. Культуральні середовища в мікробіології. Терміни та визначення понять» (ТК 160) – у слові «діагностики» [5].

Уважне ставлення до мовного оформлення повинно стати однією із облігаторних вимог до нормативного документа для його схвалення.

Проблема обмеженого доступу до чинних національних стандартів, особливо, коли йдеться про ДСТУ, затверджені протягом останніх років, або які регламентують процеси, пов'язані з електронними технологіями. Проте в умовах інформаційного суспільства громадяни повинні мати доступ до інформації та знань. З-поміж принципів, що на них базується державна політика у сфері

стандартизації відповідно до Закону України «Про стандартизацію» названо принцип доступності національних стандартів та кодексів усталеної практики, а також інформації про них для користувачів [4]. Проте в п. 4 ст. 24 Закону зазначено, що Інформаційні послуги національний орган стандартизації надає на договірних засадах [4]. Відкрита інформація – основа дієвого та прозорого процесу прийняття рішень, а також передумова для розвитку демократичного суспільства. Державна політика має сприяти розширенню можливостей отримання інформації для всіх верств населення, враховуючи і людей із обмеженими можливостями, створенню інформаційного наповнення, якісного контенту.

Отже, названі актуальні проблеми потребують комплексного вивчення як теоретиками, так і практиками, щоб консолідовано визначити пріоритетні напрями розвитку стандартів цієї серії. Для цього потрібно публічно обговорювати проблемні питання стандартизації термінології різних галузей на наукових конференціях, семінарах, форумах тощо, а ухвали подавати на розгляд у Департамент технічного регулювання Мінекономрозвитку України. Крім того, провідну роль у вирішенні проблемних аспектів функціонування термінологічних стандартів серії «Інформація й документація» має відігравати держава. Важливе значення має й особиста відповідальність розробників стандартів за відповідність вжитих термінів усім вимогам, що висувають до термінів, зокрема дотримання вимог ДСТУ 3966:2009.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 1.7-2001. Правила і методи прийняття та застосування міжнародних і регіональних стандартів [Текст]. – Чинний від 2001-07-01. – К. : Держстандарт України, 2001. – 28 с.
2. ДСТУ 3966:2009. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять [Текст]. – На заміну ДСТУ 3966–2000. – Чинний від 01.04.2010. – К. : Держспоживстандарт, 2009. – 35 с.
3. Положення про Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології. – Режим доступу : http://lp.edu.ua/tc.terminology/TK_structure.htm#Sect5
4. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>
5. Програма робіт з національної стандартизації на 2017 рік [Електронний ресурс] – <http://uas.org.ua/ua/services/standartizatsiya/programa-robit/>
6. Рицар Б. Технічному комітетові стандартизації науково-технічної термінології – 20 років: діяльність у фактах та цифрах [Текст]/ Богдан Рицар, Роман Мисак, Ольга Мацейовська // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» : Серія «Проблеми української термінології» – 2012. – № 733. – С. 239–254.
7. Українське Агентство зі Стандартизації. Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» [Заголовок з екрану] – <http://uas.org.ua/ua/zagalni-vidomosti-pro-dp-ukrndnts/>

References

1. DSTU 1.7-2001.(2001). Pravyla I metody pryiniattia ta zastosuvannia mizhnarodnykh I rehionalnykh standartiv [The rules and methods of accepting and implementation of international and regional standards]. Valid from 2001-07-01. – Kyiv: Derzhstandart Ukrainy, 2001, 28.

2. DSTU 3966:2009. (2009). Terminology work. Zasady I pravyla rozroblennia standartiv na terminy ta vyznachennia poniat [Principles and rules for the development of standards for terms and definitions]. For replacement of DSTU 3966-2000. – Valid from 01.04.2010. – Kyiv: Derzhspozhyvstandart, 35.

3. Polozhennia pro tekhnichniy komitet standartyzatsii naukovo-technichnoi terminolohii [Regulations on the Technical Committee standardization of Scientific and Technical Terminology]. – Access mode: : http://lp.edu.ua/tc.terminology/TK_structure.htm#Sect5

4. About standardization: Laws of Ukraine dated from 05.06.2014 № 1315 - VII [Electronic resource]. Access mode: http://lp.edu.ua/tc.terminology/TK_structure.htm#Sect5

5. The program of works on national standardization in 2017 [Electronic resource] – <http://uas.org.ua/ua/services/standartizatsiya/progra..>

6. Rytsar B., Roman Mysak, Olha Matseiovska (2012). Technichnomu komitetovi standartuzatsii naukovo-technichnoi terminolohii – 20 rokiv: diialnist u faktakh ta tsufrakh. Visnyk Natsionalnoho Un-tu “Lvivska politehnika” : Seriya “Problemu uktainskoi terminolohii”. № 733, 239-254.

7. Ukrainske Ahenstvo zi standartyzatsii. Derzhavne pidpruiemstvo “Ukrainskyi naukovo-doslidnyi I navchalnyi tseentr problem standartuzatsii, sertyfikatsii ta yakosti” [Ukrainian Agency for Standardization. State Enterprise "Ukrainian Research and Training Center of Standardization, Certification and Quality] [Tittle screen] – <http://uas.org.ua/ua/zagalni-vidomosti-pro-dp-ukrndnts/>

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИЕ СТАНДАРТЫ УКРАИНЫ В НАУЧНОМ ДИСКУРСЕ: ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ

В. Д. Шинкарук, С. В. Харченко

Аннотация. В статье рассмотрены национальные стандарты Украины на примере серии «Информация и документация», поднят и проанализирован ряд проблемных вопросов их функционирования на современном этапе: гармонизация национальных терминологических стандартов с международными; устарелость национальных стандартов; отсутствие языковой экспертизы национальных стандартов; ограниченный доступ к действующим национальным стандартам; недостаточное внимание к стандартам этой серии со стороны государства.

Ключевые слова: стандартизация, национальный стандарт, информация, документация

STATE TERMINOLOGICAL STANDARDS OF UKRAINE IN THE SCIENTIFIC DISCOURSE: CURRENT ISSUES

V. D. Shynkaruk, S. V. Kharchenko

Abstract. National and international standards influence on functioning practically all spheres of activity of the state, because long ago the mankind has understood advantages of purposeful restriction – standardization, which provides uniformity in coding, information transfer and convenience of its decoding.

The leading Ukrainian scientists, for example, L. Bosak, M. Ginzburg, K. Gorodenskaya, N. Denisyuk, A. Dobrovolsky, S. Ermolenko, N. Klimenko, S. Kovalenko, I. Kochan, M. Kochergan, S. Litvinskaya, V. Morgunyyuk, T. Panko, L.

Pshenichnaya, B. Rytsar, R. Rozhankivsky, L. Simonenko, S. Harchenko, M. Hoynatsky, V. Chinkov, etc. focus society's attention on current issues during creation, functioning of standards.

The purpose of this research is to analyse features of functioning of national terminological standards and to establish the existing problems of their functioning (on the example of terminological standards of the Information and Documentation series).

The following problems are highlighted:

Problem of harmonization of national standards with international ones.

National standards of the Information and Documentation series are mainly based on the international standards (ISO) of this series; they have different degrees of conformity to international ones: identical (DSTU ISO 30300: 2015) modified (DSTU 4032-2001, DSTU 4419-2005, DSTU 4309: 2004 (ISO 2384: 1977); not equivalent DSTU 2398-94 (ISO 5127-6: 1983).

Problem of inadequate attention to standards of this series from the state.

Activity in the sphere of standardization in Ukraine was carried out on the state program of standardization, last of which was covered 2006-2010. Now they are carried out on the basis of annual programs of works on national standardization. Since 2011 only one terminological standard - DSTU 7448: 2013 has been issued. Also preparation of the draft of the terminological standard isn't planned for 2017 for TK144.

Problem of obsolescence of national standards.

From the national terminological standards of the Information and Documentation series that exist today only three are developed, approved and put into operation after 2009 and it's consequently, the principles of a term creation are considered in them which are regulated by State Standard 3966:2009. Other standards of this series demand updating.

Problem of lack of language expertise of national standards.

Unfortunately, the existing standards contain language errors, gaps. The attentive relation to language registration has to become one of obligatory requirements to the normative document for the approval. In Ukraine a special series of standards - terminological work functions, terminological standards of all other series have to be based on it to provide Ukrainian-language high-quality scientific communication. State standards of the Terminological Work series are harmonized with the corresponding international standards.

Problem of limited access for the existing national standards.

State policy has to promote expansion of opportunities of obtaining information for all social groups, including also physically disabled people, for creation of information filling, qualitative content.

The considered important issues demand a complex study by both theorists and research practitioners to define the priority of directions of development of standards of this series conjointly. The state has to play the leading role in the solution of problematic aspects of functioning of terminological standards of the Information and Documentation series. Also the personal responsibility of developers of standards is important for conformity of the accepted terms to all requirements, which are imposed for terms, in particular observance of requirements of State Standards 3966: 2009.

Keywords: *standardization, national standard, information, documentation*